Predsednik vlade Janez Janša na otvoritvi gradu Turjak

Datum	27.8.2026
Subjekt	gov.si
Region	Slovinsko
Kategorie	Kultura a cestovní ruch, Kultura, Státní správa a samospráva

Predsednik vlade Janez Janša se je danes udeležil slovesne otvoritve celovito obnovljenega gradu Turjak, enega najpomembnejših spomenikov slovenske kulturne in zgodovinske dediščine.

V svojem govoru je poudaril, da z obnovo Turjaku ne vračamo le nekdanjega sijaja, temveč tudi življenje kraju, ki je skozi stoletja pomembno zaznamoval slovenski in širši srednjeevropski prostor. Spomnil je na njegovo povezanost z rodbino Auersperg oziroma Turjaškimi ter na pomembno vlogo gradu v slovenski zgodovini.

Predsednik vlade je izpostavil, da začetki celovite obnove segajo v čas priprave Načrta za okrevanje in odpornost, ko so bile sprejete ključne odločitve za pripravo projekta in zagotovitev sredstev. Obnova, vredna več kot 13 milijonov evrov, od tega več kot 10 milijonov evrov evropskih sredstev, predstavlja eno največjih naložb v slovensko kulturno dediščino v zadnjih letih.

Pomemben del govora je namenil tudi turjaški tragediji septembra 1943 in usodi branilcev gradu. Poudaril je, da mora biti Slovenija sposobna odkrito pogledati tudi v najtežja poglavja svoje preteklosti, pri čemer soočenje z zgodovino ne sme temeljiti na sovraštvu ali maščevanju, temveč na resnici, pravičnosti in odpuščanju.

»Ne spominjamo se zato, da bi iz roda v rod prenašali sovraštvo. Spominjamo se zato, da se zlo ne bi ponovilo,« je poudaril predsednik vlade. Ob koncu je izrazil željo, da bi odprtje pomenilo začetek novega življenja Turjaka in bilo navdih tudi za obnovo drugih slovenskih gradov in kulturnih spomenikov. Turjak naj bo most med preteklostjo in prihodnostjo ter prostor, kjer bodo prihodnje generacije spoznavale svojo zgodovino. »Naj Turjak živi. Naj govori. In naj prihodnjim rodovom pripoveduje zgodbo o tem, kdo smo bili, kdo smo in kdo želimo biti v prihodnje,« je sklenil predsednik vlade.

Pred uradno otvoritvijo se je predsednik vlade udeležil svete maše, ki jo je daroval ljubljanski pomožni škof msgr. dr. Anton Jamnik. Na dogodku so bili prisotni tudi številni predstavniki vlade: ministrica za kulturo dr. Ignacija Fridl Jarc, minister za izobraževanje, znanost in mladino dr. Borut Rončević, minister za zdravje dr. Tadej Ostrc, državna sekretarka na Ministrstvu za finance mag. Kristina Šteblaj, državna sekretarka na Ministrstvu za gospodarstvo, delo in šport mag. Katja Koren, državna sekretarka na Ministrstvu za kulturo Uršula Menih Dokl, državna sekretarka na Ministrstvu za zdravje Tea Košir, državni sekretar v Kabinetu predsednika vlade Zdravko Počivalšek ter nekdanji minister za kulturo dr. Vasko Simoniti, poslanci in župani. Posebno težo je današnji otvoritvi dala prisotnost potomcev rodbine Auersperg – Turjaških, ki simbolno znova povezuje stoletno zgodovino rodbine z gradom, ki je bil njihov dom in s katerim je njihova zgodba neločljivo povezana.

Celoten govor predsednika vlade objavljamo v nadaljevanju:

»Spoštovana ministrica dr. Ignacija Fridl Jarc, spoštovani župan občine Velike Lašče, Matjaž Hočevar, cenjeni nekdanji minister za kulturo dr. Vasko Simoniti, spoštovani pomožni škof msgr. dr.

Anton Jamnik, cenjeni ministri, poslanci, župani, spoštovani predstavniki rodbine Auersperg – Turjaški, spoštovani gostje, gospe in gospodje.

Danes vračamo življenje in nekdanji sijaj enemu najimenitnejših gradov na Slovenskem. Živemu spomeniku, ki že stoletja priča o bogati kulturni in zgodovinski dediščini našega prostora.

Toda Turjak ni samo grad. Grad Turjak je kraj spomina. Je kraj, kjer se je skozi stoletja pisala zgodovina slovenskega in srednjeevropskega prostora. Je eden tistih redkih krajev, kjer lahko človek stopi med stare zidove in skoraj dobesedno začuti, kako daleč v preteklost segajo korenine naše civilizacije – tako slovenske kot evropske.

Začetek celovite obnove Turjaka sega v čas priprave Načrta za okrevanje in odpornost, ko je 14. Vlada Republike Slovenije skupaj z ministrom za kulturo dr. Vaskom Simonitijem in tedanjo državno sekretarko, današnjo ministrico dr. Ignacijo Fridl Jarc, sprejela ključne odločitve za pripravo projekta in zagotovitev sredstev.

Posebej pomembno je, da je bila ta odločitev sprejeta v času najhujše pandemije covida-19. Ko so bile oči države uprte v bolnišnice, gospodarstvo in reševanje življenj, je nekdo pogledal tudi desetletja naprej.

Današnja obnova predstavlja eno največjih naložb v slovensko kulturno dediščino v zadnjih letih. Vredna je več kot 13 milijonov evrov, več kot 10 milijonov evrov pa je bilo zagotovljenih iz evropskih sredstev.

Po starosti, podobi, prepoznavnosti in predvsem po vlogi, ki jo je odigral v zgodovini, grad Turjak izstopa ne samo v Sloveniji, ampak tudi v širšem srednjeevropskem prostoru. Njegovi zidovi pripovedujejo o nastajanju naše kulture, o obrambi evropskega prostora pred turškimi vpadi, o politični in vojaški zgodovini Kranjske ter o ljudeh in rodbinah, ki so s svojim delom in žrtvami oblikovali prostor, iz katerega je pozneje zrasla moderna slovenska država.

Zgodovina Turjaka pa je neločljivo povezana tudi z zgodovino rodbine Auersperg. Auerspergi so s tem gradom živeli in zanj umirali od njegovih srednjeveških začetkov pa vse do druge svetovne vojne. Takšna večstoletna povezanost rodbine z enim gradom je v evropskem prostoru skoraj fenomen.

Zato danes ne obnavljamo samo gradu. Vračamo tudi dom zgodovinskemu spominu ene najpomembnejših rodbin, ki so zaznamovale ta prostor. In prav zato me še posebej veseli, da so danes med nami tudi potomci družine Auersperg.

Spoštovani,

vaši predniki niso bili samo gospodarji Turjaka. Postali so del slovenske zgodovinske zavesti. Zanimivo in pomenljivo je, da jih Slovenci poznamo celo bolj po njihovem slovenskem imenu – Turjaški – kot po nemškem družinskem imenu Auersperg. Kar priča, kako zelo povezani so bili z našim narodom. Med njimi se je v slovenski zgodovinski spomin še posebej zapisal Andrej Turjaški, ki je leta 1593 vodil vojsko v znameniti bitki pri Sisku, ter Herbert Turjaški, kranjski deželni glavar, ki je padel v boju s Turki pri Budačkem.

Turki so mu odsekali glavo. Turjačani pa so jo skupaj z glavo Friderika Višnjegorskega za visoko odkupnino dobili nazaj in ju stoletja hranili prav tukaj, na Turjaku. Pomislimo za trenutek, kaj to pomeni. Glava človeka, ki je padel v obrambi svoje dežele, je bila stoletja pozneje priča tudi novi generaciji branilcev Turjaka. Kot da bi zgodovina sama opominjala: časi se spreminjajo, nevarnosti so drugačne, toda vprašanje, za kaj je človek pripravljen stati in dati tudi svoje življenje, ostaja

enako.

Prišel je namreč čas, ko Turjak ni bil več samo simbol zgodovine. Postal je njen krvavi pričevalec.

Septembra 1943 so se za njegove mogočne zidove zatekli slovenski vaški stražarji. Ljudje, ki so noč za nočjo pred tem trepetali za življenja, svoja in svojih najbližjih, žena, otrok, staršev, bratov in sester. Ljudje, ki so sklenili, da ne bodo dovolili, da jih ustrahujejo, da jim ropajo imetje in da jih morijo.

Naša odgovornost do njih in prihodnjih rodov je, da o tej temni strani meseca v zgodovini slovenskega naroda govorimo. Pa ne samo govorimo. Da s svojimi dejanji in odločitvami žrtvam komunističnega nasilja na Slovenskem očistimo njihova življenja in ljubezen do njihovih bližnjih, doma in domovine, ki so jih njihovi krvniki umazali z lažmi o izdajstvu.

V svoji pridigi na maši v Kočevskem rogu junija 2024 je o tem in o našem odnosu do takratnih dogodkov spregovoril nadškof Stanislav Zore.

Vprašal se je: »Je lahko izdajalec nekdo, ki brani svojo ženo in otroke, ki brani domačijo?« In spomnil na francoskega filozofa Fabrice Hadjadj ter njegovo razmišljanje o krščanski zapovedi, da tistemu, ki te udari po enem licu, nastavi še drugo. Fabrice Hadjadj pravi: »To je mogoče in sprejemljivo, dokler gre zame, za moje lice, za moje življenje. Kadar pa kdo ogroža mojo ženo in moje otroke pa nimam pravice, da jih ne bi varoval in branil; da napadalca ne bi ustavil.«

V teh besedah je tudi odgovor na vprašanje, ki presega Turjak in tisti tragični september leta 1943. Kajti prav za to je šlo. To je bistvo celotnega protikomunističnega odpora in posledično Turjaka. Zato je prav in pravično, da na tem mestu v imenu boja in žrtev vseh, ki so branili svoje ljubljene, svoj dom in očetnjavo, rečemo dogajanju, ki je sledilo, to, kar je v resnici bilo. Bilo je zlo. Zlo, ki ga je treba prepoznati, ga poimenovati in obsoditi. Kajti zla ni mogoče premagati z maščevanjem. Toda prav tako ga ni mogoče premagati z molkom in s pozabo. Premagajo ga lahko samo resnica, pravičnost in vladavina prava. Kajti nekaznovano zlo se vedno vrne, še močnejše.

Partizanske sile so Turjak obkolile in neusmiljeno napadale več dni. Komunisti so zahtevali takojšnjo položitev orožja, branilcem pa ponudili predajo in amnestijo, češ, da se bo tako preprečilo bratomorno prelivanje krvi. Branilci so odgovorili: »Bratomorno prelivanje krvi more preprečiti samo tisti, ki ga je začel, oziroma tisti, ki napada, in ne tisti, ki je bil napaden in se brani.« In odgovor zaključili z besedami: »Z Bogom za narod!«

Predaja se je na koncu vendarle zgodila. 19. septembra je bila izmučena obramba končno prisiljena položiti orožje. In prav tukaj se začne eden najbolj tragičnih, najbolj bolečih delov turjaške pa tudi slovenske zgodovine.

Obljuba amnestije je ostala prazna. Po padcu Turjaka so bili številni zajeti branilci zverinsko pobiti. Tragedija Turjaka se je nadaljevala v množičnih usmrtitvah ujetnikov in ranjencev, seveda brez poštenega sojenja. Takrat se je pokazalo nekaj, kar so preživeli razumeli šele v polni grozoti dogodkov: da je bila obljuba o amnestiji za sovraga zgolj sredstvo, s katerim je bilo mogoče doseči predajo.

Kot je resnica vedno živa in je nikoli ni mogoče zares utišati, tako tudi ti ljudje, turjaški branilci in drugi, katerih zverinsko umorjena telesa ležijo nepokopana širom po Sloveniji, po grapah, globelih in rudnikih, pravzaprav niso nikoli zares umrli. Živeli so, bili so tukaj ter s svojo prisotnostjo vznemirjali čas in prostor. Primež zaukazanega molka se je s časom razblinil in prej tihe misli, ki so jih včasih ljudje skrivali še sami pred sabo, da jih ne bi slišala nepoklicana ušesa, kot je dejal nadškof Zore, se danes izgovarjajo na glas in so zapisane v knjigah, ki jih je vedno več in so podkrepljene s pričevanji

in z dokumenti.

Knjiga Svoboda v razvalinah, ki sta jo napisala France Grum in Stane Pleško, izšla pa je leta 1961 v Clevelandu – v Jugoslaviji je bila seveda prepovedana – je to izkušnjo opisala z besedami:

»Vsi tisti, ki so borbo videli, in vsi, ki so doživeli komunistično zlaganost po predaji, so lahko že pred osemnajstimi leti spoznali, da je bil moralni zmagovalec vaški stražar – človek, ki se je zavedal, da svoboda ni suženjstvo. In v tisti veliki uri je mogel vsakdo spoznati, da slovenskemu komunistu ni sveta nobena obljuba in nobena pogodba.«

Morda bi kdo danes pomislil, da so ti dogodki v ljudeh in njihovih potomcih, ki so se takrat borili za svoje družine, za svobodno Slovenijo in jo želeli obvarovati pred komunizmom, pustili predvsem občutke sovraštva in željo po maščevanju. Pa temu – presunljivo – ni bilo tako.

Karel Mauser, ki je bil sam med zajetimi vaškimi stražarji in je Turjaško tragedijo preživel, je petnajst let pozneje govoril prav o tem. Dejal je:

»Kadar govorimo o mrtvih, ki so prestopili zadnje pragove, tedaj lahko odrinemo grenkobo in misli na maščevanje. In to smo katoličani dolžni, zakaj maščevanje nas dela podobne tistim, proti katerim smo se borili. Ve se za pravico, toda nikoli naj se ne pozabi, da ima vsak človek dušo, da je vsak od Boga ustvarjen.«

In nato izrekel besede, ki so morda najlepši odgovor na vprašanje, kaj nam danes pomeni Turjak:

»Vem pa tudi, da je končna zmaga na strani poštenega, na strani tistega, ki v najhujšem času zamori maščevanje v sebi in ostane človek. Padli so turjaški borci, ki so se branili, toda pred zgodovino bodo ostali moralni zmagovalci.«

To je dediščina, ki jo danes vračamo temu gradu. Ne dediščina sovraštva pač pa dediščina spomina in tudi odpuščanja. Vendar Mauserjevih besed o odpuščanju ne gre razumeti kot poziv k pozabi. Odreči se maščevanju ne pomeni odreči se pravici. Odpustiti ne pomeni zamolčati zločina, ga opravičiti ali zabrisati meje med dobrim in zlim.

Prav v tem je globlje sporočilo Turjaka. Ne spominjamo se zato, da bi iz roda v rod prenašali sovraštvo. Spominjamo se zato, da se zlo ne bi ponovilo. Da bi prihodnji rodovi vedeli, kam pripeljejo časi, ko pravo umolkne, ko resnico zamenja ideologija in ko človeško življenje izgubi svojo vrednost.

Če hočemo živeti v svobodni in demokratični Sloveniji, moramo znati pogledati tudi v najtemnejše strani svoje preteklosti in se iz nje učiti. In prav zato je tako pomembno, da je Turjak danes ponovno živ.

Dolga desetletja je bila njegova usoda žalostno zrcalo odnosa do slovenske kulturne dediščine. Grad je bil med vojno uničen, po vojni podržavljen, njegova stoletna povezava z rodbino Auersperg prekinjena, njegovi zidovi pa so počasi propadali. V času komunističnega sistema je bilo veliko gradov in dvorcev nacionaliziranih, njihova prvotna namembnost je bila izgubljena, skrb zanje pa pogosto nezadostna. Posledice tega odnosa vidimo še danes.

Toda Turjak je preživel. Preživel je vojne, vpade, rušenje. Preživel je desetletja zanemarjanja. In preživel je tudi desetletja molka. Danes pa stoji pred nami obnovljen.

Prav zato današnji dan ni samoumeven.

To bo kraj, kjer bodo prihodnje generacije lahko stale pred temi zidovi in vprašale: »Kaj se je tukaj

zgodilo?« In dobile iskren odgovor. Ne zamolčanega ali olepšanega, ampak resničnega. Kajti narod, ki pozabi svoje žrtve, pozabi del samega sebe.

Karel Mauser je leta 1958, petnajst let po turjaški tragediji, opozoril:

»Prijatelji moji, narod, ki tako hitro pozablja lastne žrtve, je slab narod. Tak narod nima več močne hrbtenice in se bo stopil v tujini kakor mrtev cvet.«

Danes, skoraj sedemdeset let pozneje, njegove besede zvenijo skoraj preroško. Zato je naša dolžnost, da se spominjamo.

Da bodo naši otroci vedeli, da sprava ne more temeljiti na pozabi in da svoboda ni nekaj samoumevnega. Da bodo vedeli, da je bila zanjo plačana cena s krvjo. Da bodo vedeli, da so bili med našimi predniki tudi ljudje, ki so v najtežjih časih verjeli, da je dolžnost braniti svobodo, družino, dom in domovino, ob tem pa so vseeno ostali ljudje.

Gradovi niso le spomeniki preteklosti. So most med preteklostjo in prihodnostjo. Turjak je danes takšen most. Na eni strani so stoletja zgodovine rodbine Auersperg, obramba pred Turki, Andrej in Herbert Turjaški, Prešeren in pravljična Rozamunda, zahrbtna izdaja in bratomor med drugo svetovno vojno. Na drugi strani so današnji dan, prihodnji obiskovalci, mladi, ki bodo tukaj spoznavali svojo zgodovino, in prihodnje generacije Slovencev.

Spoznali bodo kraj, ki je bil priča najhujšim nočnim moram in najlepšim sanjam. Najhujšemu in hkrati najboljšemu, kar premore človeštvo.

Vmes med to presunljivo dihotomijo pa stojijo ti zidovi. Zidovi, ki so bili porušeni, a niso izginili. Zidovi, ki danes ponovno stojijo. Naj bo zato današnje odprtje več kot konec obnove.

Naj bo začetek novega življenja Turjaka. Naj bo Turjak navdih za obnovo drugih slovenskih gradov in kulturnih spomenikov. In naj se ob tem spomnimo tudi tistih tvorcev turjaške zgodovine, ki so zanj umrli. Tistih, ki so med temi zidovi branili svojo vero in dom s svojim življenjem. Tistih, ki so po predaji odšli v smrt. Tistih, katerih imena so bila desetletja zamolčana. In vseh tistih, ki so verjeli, da bo nekoč prišel dan, ko bo Turjak ponovno stal.

Ta dan je danes. Zato naj Turjak stoji še stoletja. Kot spomenik slovenski zgodovini. Kot poklon rodbini Auersperg in vsem, ki so skozi stoletja oblikovali njegovo zgodbo. Kot opomin na turjaško tragedijo. Kot dokaz, da resnice ni mogoče nikoli uničiti. In kot simbol naroda, ki je preživel najtežje čase in si danes upa pogledati svoji zgodovini v oči - v imenu resnice in pravičnosti, brez sovraštva in maščevanja ter s krščansko močjo odpuščanja in sočutja.

Naj Turjak živi. Naj govori. In naj prihodnjim rodovom pripoveduje zgodbo o tem, kdo smo bili, kdo smo in kdo želimo biti v prihodnje.

Bog živi Slovenijo.«

https://www.gov.si/novice/2026-08-27-predsednik-vlade-janez-jansa-na-otvoritvi-gradu-turjak